

Asociația
„MOTIVAȚIE”
din Moldova

GHID PRACTIC

*pentru autoritățile publice locale
privind incluziunea persoanelor
cu dizabilități în procesul electoral*

CICDE
Centrul de Instruire Continuă
în Domeniul Electoral

Chișinău 2022

CICDE
Centrul de Instruire Continuă
în Domeniul Electoral

Această publicație a fost elaborată în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și al Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare. Opiniile expuse nu reflectă neapărat punctul de vedere al donatorilor.

CUPRINS

Acronime.....	3
Noțiuni de bază.....	3
Sumar executiv.....	4
Capitolul I. Incluziunea electorală a persoanelor cu dizabilități.....	5
Capitolul II. Cadrul normativ al incluziunii electorale.....	8
Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități	9
Capitolul III. Listă de verificare a accesibilității pentru secțiile de votare.....	11
Capitolul IV. Evaluarea costurilor și bugetarea accesibilității procesului electoral.....	29
Concluzii	34
Desene grafice.....	35

Acronime:

APL – Administrație publică locală

BESV – Biroul Electoral al Secției de Votare CEC – Comisia Electorală Centrală

CDPD – Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități

PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Noțiuni de bază:

Persoană cu dizabilități - persoană cu deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața socială în condiții de egalitate cu celelalte persoane.

Accesibilizare – ansamblu de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, transporturilor, precum și a mediului informațional și comunicațional, incluzând tehnologiile și sistemele informaționale și de comunicații, conform necesităților persoanelor cu dizabilități, factor esențial de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor persoanelor cu dizabilități în societate.

Adaptare/acomodare rezonabilă – modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului, inclusiv în procesul electoral.

Design universal – proiectarea produselor, mediului, programelor și serviciilor astfel încât să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specială. Designul universal nu va exclude dispozitivele de asistare pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilități atunci când este necesar.

Sumar executiv

Dreptul de a participa la procesele electorale – de a alege sau de a fi ales – este unul fundamental, și nu contează dacă persoana are sau nu dizabilitate, ori alte condiții medicale sau fizice. Acest drept este stipulat în Constituția Republicii Moldova și în alte acte legislative naționale și/sau tratate internaționale la care Republica Moldova a aderat. Acestea prevăd implicarea autorităților publice de toate nivelurile în procesul de accelerare a incluziunii electorale a persoanelor cu dizabilități. Totodată, asigurarea accesibilității este și una din recomandările Comitetului pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, care reiterează că reprezentanții APL trebuie să ia toate măsurile pentru a asigura implementarea garanțiilor juridice pentru accesibilitate în toate domeniile, inclusiv urbanism, construcții și servicii publice și să adopte un plan de acțiuni cu limite de timp privind accesibilitatea și să asigure implementarea și monitorizarea acestuia, în strânsă consultare cu persoanele cu dizabilități prin intermediul organizațiilor reprezentative ale acestora.

Conform celor relevate de prezentul Ghid, reprezentanții Administrației Publice Locale trebuie să fie conștienți de responsabilitatea ce le revine și de obligația de a pune la dispoziția organelor electorale localuri pentru exercitarea dreptului la vot, care vor fi ușor accesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii. În scopul asigurării accesibilității la procesul electoral al persoanelor cu dizabilități autoritățile publice locale trebuie să integreze costurile pentru accesibilitate în bugetul local. Planificarea bugetară trebuie să se axeze pe modelul social de abordare a dizabilității și pe drepturile fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, luând în considerare nevoile de accesibilitate ale tuturor categoriilor de persoane.

Prezentul Ghid scoate în evidență activitatea importantă ce urmează a fi realizată de reprezentanții APL, oferind îndrumări utile în procesul de asigurare a accesibilității procesului electoral. Ghidul include informații și prezentări necesare pentru reprezentanții autorităților publice locale, exemple concrete de pași care pot fi întreprinși pentru a înlătura barierele care mai rămân, și are drept scop crearea unei imagini de ansamblu cu privire la modalitățile de asigurare a accesului la procesul electoral pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv o listă de verificare pentru crearea unor minime condiții de accesibilitate a mediului fizic pentru persoanele cu dizabilități.

Capitolul I. Incluziunea electorală a persoanelor cu dizabilități

În comunitățile mari și mici, oamenii votează într-o varietate de facilități care servesc temporar ca locuri de votare, cum ar fi biblioteci, școli sau primării, centre comunitare sau clădiri private. Alegătorii includ persoane cu o varietate de dizabilități, cum ar fi cei care folosesc scaune cu rotile sau alte dispozitive, cei care au dificultăți de mers sau de a folosi scările, sau cei care au deficiențe de vedere. Cu toate acestea, multe persoane cu dizabilități se confruntă în continuare cu dificultăți atunci când încearcă să-și exercite aceste drepturi. Aceștia se confruntă cu multiple provocări legate de inaccesibilitatea secțiilor de votare și a materialelor informative, de suportul inadecvat pentru diversitatea dizabilităților și necesităților.

Conform Raportului privind evaluarea necesităților în domeniul drepturilor sociale în Republica Moldova, accesibilitatea spațiilor, transportului și serviciilor publice ar trebui îmbunătățită mai mult, iar cerințele de design universal și adaptare rezonabilă ar trebui respectate în mai mare măsură și monitorizate la nivelul tuturor politicilor și sferelor de activitate.

În Republica Moldova, infrastructura mediului fizic, în mare parte, nu este încă accesibilă persoanelor cu dizabilitate. Aceasta este și una din Observațiile finale ale Comitetului pentru drepturile persoanelor cu dizabilități referitoare la Raportul inițial al Republicii Moldova:

„Comitetul este preocupat de lipsa totală a accesibilității pentru persoanele cu dizabilități în statul parte. El este preocupat de lipsa implementării garanțiilor de accesibilitate în legile nr. 121 și nr. 60 și de decizia Guvernului nr. 599 pentru a elimina obstacolele și barierele legate de facilitățile și serviciile publice, cum ar fi transportul, informațiile și comunicațiile.”

Contrar necesităților evidente, majoritatea instituțiilor publice importante, care lucrează direct cu publicul și care servesc ca sedii ale secțiilor de votare, nu au: rampe de acces în clădire (iar în cazul în care există – sunt construite fără a fi respectate condițiile tehnice necesare), ascensoare, pavaj tactil sau facilități minime de comunicare cu cetățenii cu dizabilități. Majoritatea instituțiilor publice nu dispun de cel puțin un grup sanitar adaptat la cerințele speciale. Mobilitatea și accesul liber al persoanelor la infrastructura socială sunt o problemă și din cauza drumurilor și transportului public neadaptat la cerințele persoanelor cu diferite tipuri de dizabilitate.

Un sondaj realizat de Alianța Infonet în 2019² arată că mai puțin de 1% din secțiile de votare evaluate (612 evaluate) sunt accesibile, iar mai puțin de o pătrime sunt accesibile parțial pentru persoanele cu dizabilități. Evaluarea accesibilității secțiilor de votare a avut la bază câteva criterii și sau constatat următoarele:

- Calea de acces spre secția de votare este accesibilă doar în cazul a 34% dintre secțiile analizate;
- Scară și rampă accesibile – 11% din total;
- Ușă de la intrare accesibilă – 41% din total;
- Hol sau coridor accesibile – 18% din total;
- Sala secției de votare accesibilă – 33% din total;
- Grup sanitar accesibil – 1% din total.

²Sursa: https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/library/effective_governance/acces-egal-pentru-toi-in-seciile-de-votare.html

Lipsa accesului la infrastructură crește dependența persoanelor cu dizabilități și nu numai, de asistență din partea altor persoane, fapt ce afectează în primul rând demnitatea lor, participarea activă în procesul decizional / viața comunității, inclusiv în procesele electorale.

Asigurarea accesibilității este, practic prima condiție care ne-ar permite să vorbim mai departe despre incluziunea reală a persoanei cu dizabilități în procesele electorale. În acest sens, autoritățile publice locale și Comisia Electorală Centrală trebuie să dețină o informație clară despre persoanele și nevoile pe care le au votanții de la fiecare circumscripție, respectiv de la fiecare secție de votare, astfel încât să le amenajeze în corespundere cu toate tipurile de nevoi speciale pe care le au votanții. Este de menționat faptul că nu toate dizabilitățile sunt vizibile ca în cazul celor ce folosesc scaune cu rotile sau cadre de mers. Sunt și cei care utilizează bastoane sau cârje, care urcă cu greu treptele, persoane care au deficiențe de vedere sau deficiențe de auz. Sunt și cei care au dificultăți temporare sau cei ce înțeleg mai greu procesul și au nevoie de asistență.

Dar cei mai afectați de lipsa accesibilității sunt **reprezenții grupului de persoane cu mobilitate redusă**: persoanele cu dizabilități locomotorii, persoanele cu deficiențe severe de vedere, persoanele în etate și părinții cu copiii mici.

La 1 ianuarie 2021, conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul persoanelor recunoscute cu dizabilități în Republica Moldova constituia 174,5 mii de persoane, dintre care 166,300 sunt alegători, ceea ce reprezintă aproximativ 5% din numărul total de alegători înscriși în Registrul de stal al alegătorilor.

Persoanele cu dizabilități locomotorii sau cu mobilitate redusă temporară - sunt persoane ce utilizează echipamente ajutătoare de tip: scaune rulante cu sau fără antrenare electrică, cadre de mers, cârje sau bastoane, proteze sau orteze la membrele inferioare sau superioare, etc.

Pentru persoanele cu dizabilități locomotorii sau cu mobilitate redusă temporară este esențială accesibilitatea mediului fizic (loc de parcare amenajat, trasee pietonale, rampe de acces etc) pentru a-și putea exercita dreptul la vot la secția de votare.

Persoanele cu dizabilități senzoriale – sunt persoanele care s-au născut cu deficiențe de vedere sau de auz, ori aceste deficiențe au survenit pe parcursul vieții. Persoanele cu dizabilități de vedere nu se pot deplasa independent din cauza infrastructurii lipsite de marcaje cum ar fi: pavajul tactil în exterior și interior, suprafețe tactile și reliefante în interior, culori contrastante pe holuri/coridoare și uși, lipsa informațiilor inscripționate în limbajul Braille. Pe lângă acestea, este important ca fiecare secție de votare să fie dotată cu un plic trafaret și cu lupă pentru nevăzători, dar și cu un ghid în limbaj Braille, care să descrie pe pași procedura de vot. Persoanele cu dizabilități de auz depind de traducătorii mimico-gestuali în exercitarea dreptului de vot. Din 2014, toate ședințele CEC din ziua alegerilor, iar din 2016, și videograficele despre educația civică și informarea alegătorilor includ și traducerea în limbajul semnelor.

Persoanele în etate afectate de lipsa accesibilității sunt vârstnici cu limitări funcționale, din care cauză nu se pot autoservi și necesită sprijin și suport din partea familiilor, dar și a specialiștilor din sistemul social.

În Republica Moldova, la începutul anului 2021 locuiau 584,0 mii de persoane cu vârsta de 60 ani și peste, ceea ce constituie 22,5% din totalul populației cu reședință permanentă.

Părinții copiilor mici - care întâmpină dificultăți din cauza lipsei accesului la infrastructură, sunt în situația de a transporta în brațe concomitent copilul, geanta cu lucrurile necesare și căruciorul. Accesul limitat la secția de votare poate fi un motiv de neparticipare la alegeri pentru această categorie de alegător. Menționăm că astfel, într-un mediu accesibil și favorabil, reprezentării grupului de persoane cu mobilitate redusă ar putea fi cetățeni activi, implicați în viața politică a comunităților lor.

Capitolul II. Cadrul normativ al incluziunii electorale

Cadrul normativ al Republicii Moldova asigură persoanelor cu dizabilități dreptul și oportunitatea de a alege și de a fi ales. Articolele 1 alin. (3), alin. (4) și alin. (8) din Constituția Republicii Moldova instituie principiul statului de drept, garantează drepturi și libertăți tuturor cetățenilor țării noastre, inclusiv dreptul la vot pentru cei care au împlinit vârsta de 18 ani și dreptul de a fi ales (art. 38). În același timp, prin art. 51 al Constituției, Statul se obligă să asigure persoanelor cu dizabilități condiții normale de integrare socială, ceea ce presupune și participarea în procesul electoral la toate nivelurile.

Mecanismul pentru realizarea prevederilor generale ale Constituției Republicii Moldova ce țin de asigurarea dreptului de a alege și de a fi ales este reflectat în Codul Electoral al Republicii Moldova. Codul cuprinde prevederi care reglementează câteva aspecte legate de asigurarea participării persoanelor cu dizabilități: la procedurile de vot, restricțiile privind participarea la vot, accesibilitatea secțiilor de votare. Posibilitatea persoanelor cu dizabilități de a vota este asigurată prin art. 59, alin. (1) care stipulează necesitatea de a asista alegătorii care nu sunt în stare să completeze singuri buletinul de vot. În cazul când alegătorul nu poate veni în localul secției de votare art. 60, alin. (4) prevede posibilitatea votării la locul aflării⁴. În același timp Codul electoral obligă funcționarii electorali ca, în colaborare cu Autoritățile publice locale, să amenajeze secțiile de votare „*astfel încât să faciliteze accesul în ele al persoanelor în vârstă și cu dizabilități*”. Prevederile Codului electoral sunt fortificate de Legea nr. 60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități⁵ și de Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității⁶.

În capitolul III „Accesibilitatea” al Legii nr. 60, se conțin mai multe prevederi care vizează: Politica de stat în domeniul accesibilității, proiectarea și construcția obiectelor infrastructurii sociale adaptate necesităților persoanelor cu dizabilități, asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la mijloacele de transport în comun, etc.

✓ **Art. 17**, alin. (1) stipulează următoarele: *[...] autoritățile publice centrale și locale,.... evaluează situația în domeniu și întreprind măsuri concrete pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, la informație și la mijloacele de comunicare, inclusiv la tehnologia informației și la comunicațiile electronice, la alte utilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în localitățile urbane, cât și în localitățile rurale, în conformitate cu normativele în vigoare.*

✓ **Art. 8** al Legii nr. 121 cu privire la asigurarea egalității interzice *discriminarea privind accesul la serviciile și bunurile disponibile publicului*. Este interzisă orice formă de discriminare privind accesul persoanelor la: a) *serviciile oferite de autoritățile publice*.

În caz de nerespectare a prevederilor Codului Electoral și altor legi menționate, Codul Contravențional al Republicii Moldova⁷ prevede o serie de sancțiuni pentru neasigurarea condițiilor de accesibilitate – după cum urmează:

✓ **Art. 47**. Împiedicarea exercitării dreptului electoral - Împiedicarea **accesului în localul de votare**;

³Constitutia RM (parlament.md)

⁴Codul electoral (parlament.md)

⁵LP60/2012 (legis.md)

⁶lex.justice.md/md/343361/

⁷lex.justice.md/md/330333/

✓ **Art. 71¹**. Discriminarea privind accesul la serviciile și bunurile disponibile publicului: *Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, bazată pe criteriu de [...] dizabilitate, [...] sau pe orice alt criteriu, manifestată în domeniul accesului persoanelor la serviciile oferite de autoritățile publice.*

Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 recomandă autorităților publice locale efectuarea **evaluării gradului de accesibilitate** al infrastructurii. Evaluarea poate fi făcută în baza unui chestionar tehnic elaborat și aprobat de către autoritățile responsabile de domeniul construcțiilor⁸.

Mai multe detalii referitoare la aspectele tehnice ce ar asigura participarea persoanelor cu dizabilități sunt consemnate în Regulamentul CEC cu privire la accesibilitatea procesului electoral, aprobat de către Comisia Electorală Centrală în luna ianuarie 2016. Regulamentul CEC conține prevederi menite să asigure participarea persoanelor cu dizabilități în procesul electoral în calitate de: (1) alegător, (2) candidat la alegeri, (3) observator sau reprezentant al candidatului și (4) funcționar electoral. Documentul stabilește o serie de responsabilități ce revin tuturor subiecților implicați în procesul electoral – organele electorale, concurenții electorali, administrația publică centrală și cea locală, instituțiile mass-media, societatea civilă. Secțiunea II a Regulamentului stipulează obligațiile administrației publice locale și anume:

- Să pună la dispoziția organelor electorale localuri ușor accesibile pentru persoanele cu dizabilități; localurile să dispună de iluminare electrică bună și funcțională; de încălzire în cazul temperaturilor joase.
- Să adapteze secțiile de votare pentru persoanele cu dizabilități.

Dacă localurile disponibile nu sunt accesibile, autoritățile publice locale sunt obligate să întreprindă anumite măsuri pentru adaptarea acestora la standardele de accesibilitate. Regulamentul CEC prevede amplasarea rampelor la secțiile de votare și determină anumiți parametri tehnici pentru aceasta: „*Rampele de adaptare rezonabilă destinate persoanelor cu dizabilități trebuie fixate de sol cu ciment sau șuruburi. Rampele semipermanente sunt amplasate pe un postament de ciment sau de pământ și sunt folosite pe termen scurt. Rampele mobile sunt fabricate de obicei din aluminiu și se pot plia pentru a putea fi transportate cu ușurință.*” Pe lângă Regulamentul CEC standardele ce țin de localurile secțiilor de votare sunt stipulate în alte două documente normative de bază:

- Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități (NCM C.01.06-2014)⁹
- Prevederi generale de proiectare cu asigurarea accesibilității pentru persoane cu dizabilități¹⁰.

⁸<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=371431>

⁹http://ednc.gov.md/normative_in_constructii/normativ?dmsid=107517#breadcrumbs

¹⁰http://ednc.gov.md/normative_in_constructii/normativ?dmsid=109929#breadcrumbs

Aceste documente descriu toate cerințele față de căile de acces în clădiri, încăperi și elementele lor, inclusiv intrările și blocurile sanitare. Codul Contravențional al Republicii Moldova prevede sancțiuni pentru nerespectarea cerințelor tehnice și a normativelor stipulate de actele legale:

✓ **Art. 177.** Încălcarea legislației și a documentelor normative în construcții:

(2) *Încălcarea legislației și a documentelor normative în construcții manifestată prin:*

i¹) *neasigurarea amenajării adecvate, conform normativelor în vigoare, a clădirilor, instalațiilor și încăperilor, inclusiv a celor de locuit, pentru a asigura accesul și folosirea lor de către persoanele cu dizabilități;*

✓ **Art. 221¹.** Încălcarea legislației privind asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la mijloacele de transport în comun:

(1) *Neîndeplinirea și nerespectarea normativelor în vigoare de amenajare și de adaptare a mijloacelor de transport în comun auto, electric urban, aerian, naval și feroviar pentru a asigura accesul și folosirea acestora de către persoanele cu dizabilități;*

(2) *Neasigurarea de către persoanele juridice de drept public sau de drept privat, precum și de către persoanele cu funcție de răspundere din cadrul autorităților publice, a adaptării, rezervării și semnalizării prin semnul internațional a cel puțin 4% din numărul total al locurilor de parcare, dar nu mai puțin de 2 locuri, pentru parcare gratuită a mijloacelor de transport pentru persoane cu dizabilități locomotorii în spațiile de parcare de pe lângă clădirile de utilitate publică, precum și în cele organizate;*

✓ **Art.227.** Nerespectarea regulilor de întreținere, de reparație și de reconstrucție a drumurilor: (3) *Nerespectarea normativelor în vigoare de construcție, de reparație și de reconstrucție a drumurilor, stațiilor, pasajelor și a comunicațiilor situate în zona drumului, a mijloacelor de dirijare a circulației rutiere, a pistelor pentru pietoni și a punților de trecere sau a căilor de acces la drumurile publice pentru a asigura accesul și folosirea lor de către persoanele cu dizabilități;*

Cadrul normativ al incluziunii electorale prezentat ajută autoritățile locale, primarii în primul rând, să-și stabilească prioritățile și obiectivele strategice de dezvoltare a infrastructurii locale. Odată stabilită ca prioritate incluziunea electorală devine o modalitate de creare a mediului incluziv și în afara procesului electoral. Atingerea acestui obiectiv strategic, stipulat de cadru normativ, presupune aplicarea bugetării incluzive, planificarea și efectuarea lucrărilor de amenajare a spațiului public conform normelor stabilite de legislație. Pe lângă aceasta cadrul normativ poate facilita și dialogul între autoritățile locale și cele centrale privind alocarea surselor financiare, participarea în diferite programe de asistență tehnică acordată, cât îmbunătățirii procesului electoral, atât și creării unui mediu incluziv.

În felul următor cadrul normativ permite autorităților publice locale să:

- stabilească obiective strategice de dezvoltare a localității sale, care pot fi o parte componentă a Planului Strategic al localității;
- elaboreze specificații tehnice pentru crearea mediului incluziv, care pot fi folosite, inclusiv și în procesul de achiziții publice;
- promoveze necesitatea creării mediului incluziv și eliminării tuturor barierelor pentru participarea în procesul electoral.

Capitolul III. Listă de verificare a accesibilității pentru secțiile de votare

Lista de verificare este elaborată pentru a facilita verificarea caracteristicilor cheie, oferind întrebări despre dimensiuni, suprafețe înclinate și disponibilitatea caracteristicilor accesibile, iar în unele situații când este identificată o barieră fizică, Ghidul va sugera soluții alternative. Urmând instrucțiunile furnizate pentru completarea Listei de verificare, responsabilii electorali pot identifica clădiri/ încăperi accesibile și/sau elabora recomandările necesare ce pot fi utilizate ulterior pentru modificări temporare sau permanente. Evaluarea condițiilor de accesibilitate ale unei secții de votare ar trebui să se concentreze pe evaluarea accesibilității acelor zone și spații care sunt importante pentru alegeri.

Aici se includ: spațiul de parcare accesibilă pentru alegători, o zonă de staționare temporară pentru a debarca/ îmbarca pasagerii cu mobilitate redusă, intrarea în secția de votare și ambele trasee pietonale (în exterior și în interior), pe care alegătorii le folosesc pentru a ajunge la secția de votare, și interiorul acesteia.

Înainte ca un sediu de votare (potențial sau existent) să fie evaluat, este util pentru responsabilii electorali să revizuiască instrucțiunile de utilizare a Listei de verificare și să se familiarizeze cu conținutul acesteia.

De asemenea, este util să fie exersată efectuarea de măsurători și înregistrarea datelor înainte de a începe evaluarea.

Instrumente și documentație utilă în evaluarea condițiilor de accesibilitate

Câteva instrumente simple pot fi folosite pentru a măsura dimensiunile și unghiurile de înclinație ale elementelor zonelor, traseelor și spațiilor specifice:

- O ruletă de cel puțin 5 m lungime;
- O nivelă cu bule de aer sau una digitală, de cel puțin 60 cm lungime pentru măsurarea pantei și unghiului de înclinație;
- Un clipboard (tablă de scris), câteva copii ale listei de verificare (câte o copie pentru fiecare clădire/spațiu evaluate), și pixuri sau creioane;
- Un exemplar al Ghidului respectiv cu imaginile prezentate în calitate de repere.

Completarea listei de verificare

Lista de verificare se bazează pe cerințele și standardele naționale ale Republicii Moldova. Descrierea acestor documente este prezentată în Capitolul II – Cadrul normativ al incluziunii electorale. Pentru fiecare element/criteriu din lista de verificare, se va bifa fie „DA” fie „NU” sau „N/A” (nu se aplică), dacă acest element nu se regăsește la evaluarea respectivă. Dacă dimensiunile sau cantitatea nu sunt conforme criteriului de accesibilitate, se vor nota dimensiunile sau cantitatea la rubrica „Comentarii”. Se vor adăuga note sau comentarii la necesitate. Dacă pentru unele criterii de accesibilitate răspunsul este „NU”, în lista de verificare se va include o solicitare pentru a verifica o soluție de alternativă.

Când se completează lista de verificare, este important să fie evaluat fiecare criteriu de accesibilitate din toate secțiunile, cu excepția cazului în care, elementul nu se regăsește la locația în cauză. De exemplu, în cazul în care nu există locuri de parcare la secția de votare sau există doar parcare în stradă, nu este nevoie să se măsoare dimensiunea locurilor de parcare, dar ar fi bine să se constate dacă poate fi organizat un spațiu accesibil pentru debarcarea/îmbarcarea persoanelor cu mobilitate redusă.

Interpretarea rezultatelor evaluării condițiilor de accesibilitate

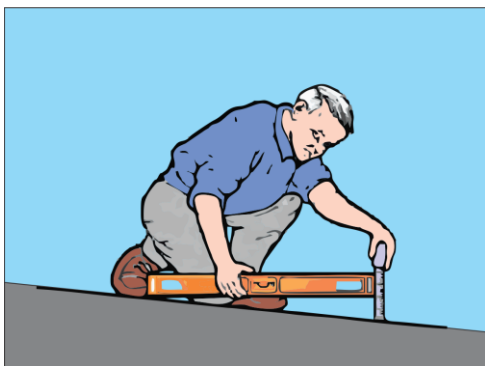
Evaluările efectuate la locurile de votare vor furniza informații necesare pentru a determina care spații sunt accesibile și care pot deveni accesibile cu modificări permanente sau temporare. Listele de verificare în care majoritatea răspunsurilor sunt „DA” vor indica de obicei un loc de votare accesibil. Listele în care unele răspunsuri sunt „NU”, raportează situații când locurile de votare pot deveni accesibile, dacă se fac modificări permanente sau temporare pentru a elimina barierele. Secțiunile de votare din clădirile mai vechi pot avea mai puține caracteristici accesibile, dar unele dintre aceste unități de votare pot fi accesibilizate prin modificări temporare, dacă, de pildă, ar fi dotate cu rampe portabile la intrare, și locuri de parcare accesibile delimitate prin conuri de circulație. De asemenea, pot exista unele spații/clădiri care nu pot fi făcute accesibile, așa că vor fi necesare demersuri și planuri pentru a organiza o secție de votare accesibilă într-un alt mod sau local.

Efectuarea măsurătorilor pentru evaluarea condițiilor de accesibilitate

Evaluarea condițiilor de accesibilitate se realizează pentru a măsura: unghiurile de înclinație a rampelor/ pantelor, înălțimea pragurilor scărilor sau treptelor și bordurilor, și lățimea golului de ușă – lumina ușii.

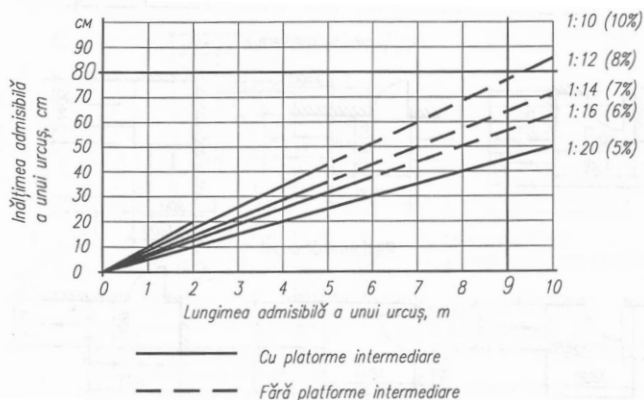
Suprafețe înclinate:

Pentru a măsura unghiul de înclinație se va utiliza o nivelă de 60cm cu bule și o ruletă sau o riglă de măsurare. Nivelă se va plasa pe pantă în direcția pe care se măsoară. Se fixează un capăt al nivelei în punctul cel mai înalt al suprafeței înclinate și se ridică celălalt capăt până când bula se va poziționa în centrul tubului.

Aceasta este poziția „zero”. În timp ce nivelul se află în această poziție, se măsoară distanța dintre capătul nivelei și suprafața înclinate de sub ea. Dacă distanța este de 5 cm sau mai puțin, atunci gradul de înclinație este de 1:12 sau mai mic. Când distanța este mai mare de 5 cm (panta nu este accesibilă) se înregistrează distanța pe lista de verificare, astfel încât panta exactă să poată fi calculată mai târziu, dacă este necesar. În cazul dacă veți folosi o nivelă mai lungă sau mai scurtă de 60 cm – rezultatul nu va fi valabil.

Unghiurile de înclinație a pantelor/ rampelor poate fi măsurat și cu ajutorul unei nivele digitale. Afișajul digital înlocuiește bula de aer și oferă datele necesare imediat în grade sau în procente. Panta maximă admisă în general este de 8% sau 5 grade (pentru o pantă de 1:12). Mai jos vedeți graficul privind unghiurile de înclinație.

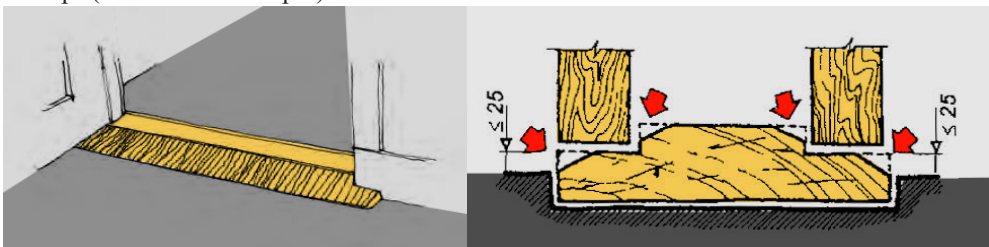

O descriere mai largă a rampelor se află la pagina 27

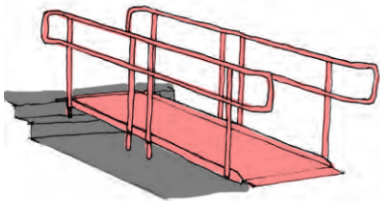
Măsurarea pragurilor, treptelor și bordurilor

Este nevoie să cunoaștem înălțimea acestora pentru a înțelege ce fel de rampe și cu ce lungime ar trebui să fie ele.

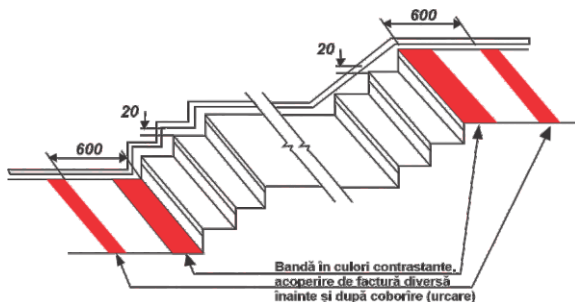
În cazul când vorbim despre pragurile care au până la 2 cm înălțime, atunci posibil acestea pot fi tăiate oblic pentru a oferi un unghi rezonabil de acces. În caz că înălțimea este mai mare de 2 cm sau pragul este greu de prelucrat – în acest caz e mai ușor să instalăm rampe (din lemn de exemplu) acolo unde este necesar.

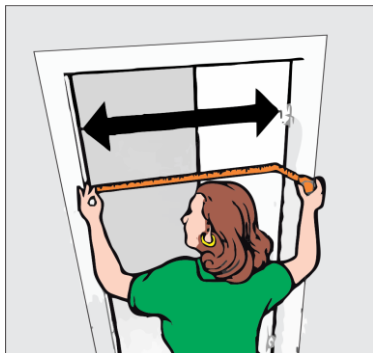
Înălțimea generală a treptelor unei scări sau a unei borduri ne va ajuta să calculăm lungimea necesară pentru rampa de care avem nevoie, sau, în caz de imposibilitate de a instala o rampă conform standardelor, va fi nevoie de căutat alte încăperi, trasee sau variante de acces. Formula generală 1:12 se descifrează în felul următor – la o înălțime de 10 cm avem nevoie de o rampă de 120 cm, înălțimea generală de 1 metru va necesita o rampă de 12 metri deja cu balustrade și zone de odihnă (vezi secțiunea rampe pag. 27).

Persoanele cu dizabilități de vedere pot folosi scările și treptele, dar ele au nevoie de elemente și marcaje de atenționare, elemente de vizibilitate sau tactile.

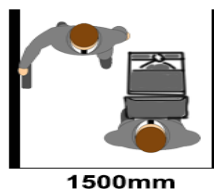
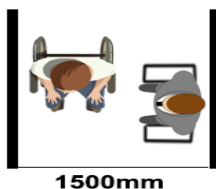
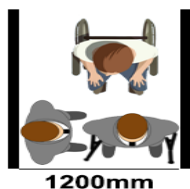
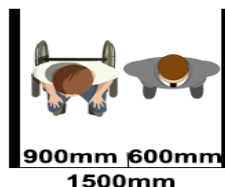
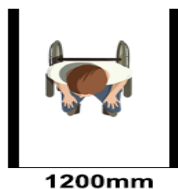
Măsurarea deschiderii (lumina/golul) ușilor, lățimii traseelor pietonale, holurilor și coridoarelor

Pentru a măsura deschiderea unei uși, se deschide ușa la 90 de grade. Se așază capătul ruletei pe partea laterală a tocului ușii (așa cum este arătat în și se întinde banda ruletei spre cealaltă parte a tocului ușii. Această dimensiune este egală cu lățimea deschisă a ușii sau "lumina / golul ușii", care este de regulă mai mică decât lățimea ușii. Standardele cer ca aceasta să nu fie mai mică de 90-80 cm, mai mult e mai bine. (Mai detaliat vezi Figurile 38, 39, 40 și 41 pe pag. 35-38)

Standardele naționale și internaționale recomandă ca lățimea traseelor pietonale să fie de cel puțin 1 metru și 20 cm. Această mărime permite deplasarea liberă a persoanelor în scaun rulant și de exemplu a pietonilor ce vin în întâmpinare.

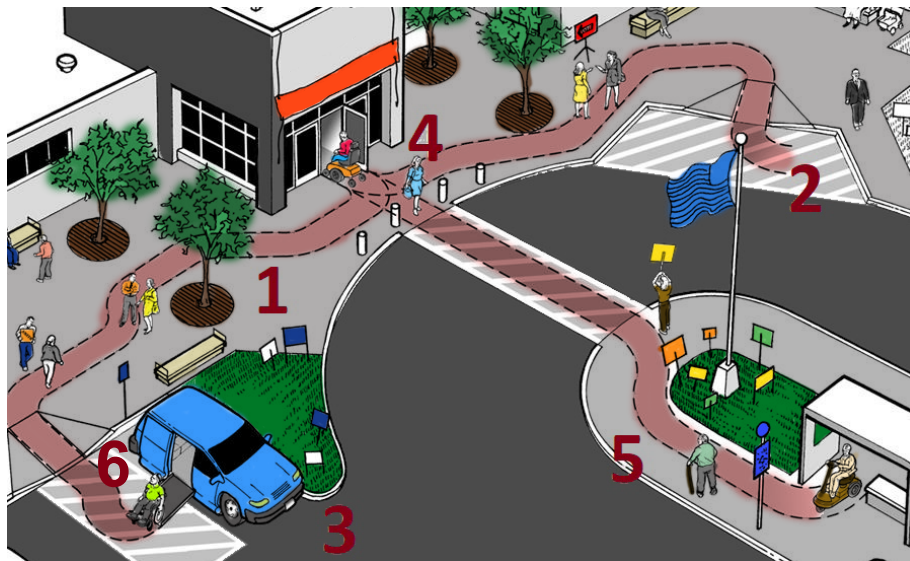
CAPACITATEA DE TRECERE A CORIDOARELOR

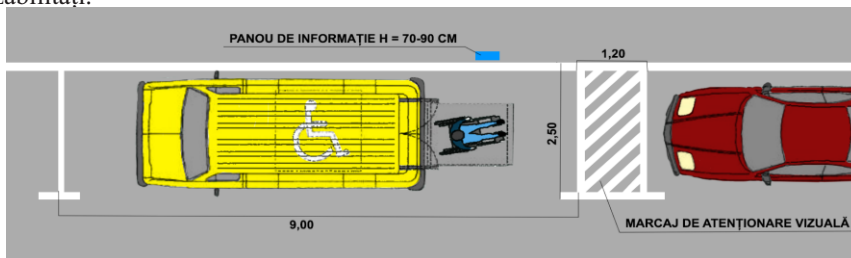
Lățimea minimă nu trebuie să fie mai mică de 90 cm, și doar în cazuri excepționale 80 cm. Se va atrage atenția la mobilierul, construcțiile sau alte obiecte amplasate care acoperă o parte din seul pietonal. Acestea ar putea încurca în special persoanelor cu dizabilități de vedere, dar și utilizatorii de scaun rulant vor fi afectați.

3.1 Accesul până la secția de votare Spații de Parcare și Debarcare/Îmbarcare

Spațiile de parcare (3) și/sau debarcare (2 și 5) accesibile (în continuare spații de parcare) sunt compuse din trei elemente: spațiul de parcare/oprire permanent sau temporar, un culoar de acces adiacent spațiului de parcare (6), suficient de larg pentru a permite alegătorilor cu probleme de mobilitate să coboare din mașină sau microbuz și marcaj sau semnalizare care îl definește ca spațiu accesibil. Culoarele de acces se conectează direct la un traseu accesibil (1) care duce la intrarea accesibilă (4) în clădire

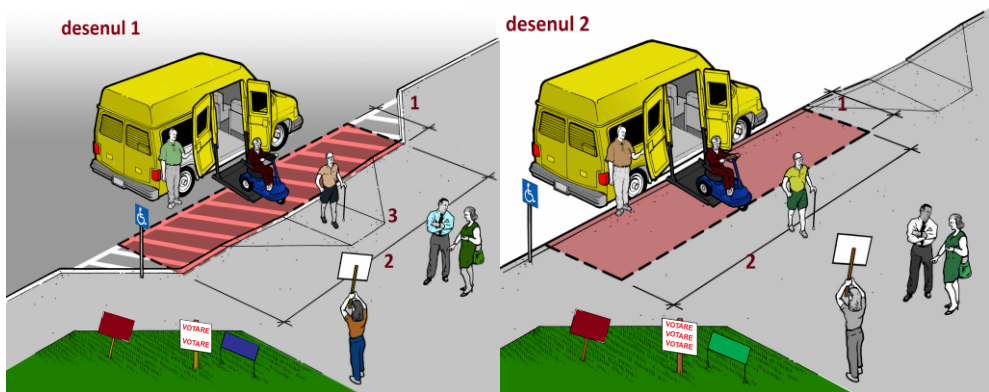
Standardele Republicii Moldova cer ca în orice parcare, publică sau privată, să fie prevăzute cel puțin două locuri de parcare accesibile. Se recomandă ca cel puțin unul dintre acestea să fie destul de mare pentru a parca un microbuz ce transportă persoane cu dizabilități.

Culoarul de acces trebuie să aibă o lățime de cel puțin 1 metru 20 cm. În cazul microbuzelor amenajate cu lift în spate pentru urcarea / coborârea utilizatorilor de scaun rulant, este nevoie de un spațiu adăugător de cel puțin 3 metri în spatele microbuzului .

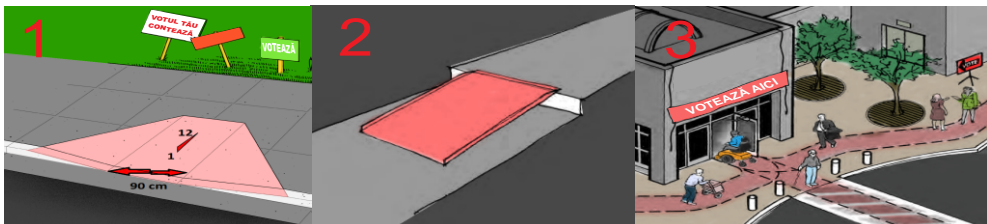
Un semn cu Simbolul Internațional de Accesibilitate, trebuie să marcheze fiecare loc de parcare accesibil. (Mai multe sugestii găsiți în Figurile 5, 6, 7 și 12 pe pag. 35-38).

Spațiile temporare de debarcare / îmbarcare a alegătorilor cu deficiențe locomotorii sunt prezentate în două variante – debarcare pe un culoar la nivelul carosabilului (**desenul 1**), sau direct pe trotuar (**desenul 2**). Cifra **1** – lățimea culoarului de 1,5m; cifra **2** – lungimea culoarului de 5-6m; cifra **3** – rampa de bordură.

Spațiile de parcare accesibile și culoarele de acces adiacente trebuie să fie amenajate în apropierea sau cât mai aproape de o intrare accesibilă, pe o suprafață stabilă, fermă și rezistentă la alunecare, fără pietriș sau noroi, fără fisuri largi sau pavaj deteriorat. E de preferat ca acestea să fie amenajate pe calea accesibilă cea mai apropiată de intrarea accesibilă. Spațiile de parcare accesibile și culoarele de acces trebuie, de asemenea, să fie nivelate pentru a permite transferul în siguranță din mașină în scaunul cu roțile.

Când pe traseul accesibil se întâlnesc borduri, trebuie prevăzute rampe de bordură (poza 1) sau rampe portabile (poza 2), care la rândul lor trebuie să corespundă cu standardele generale. Dacă traseul accesibil conectează culoarul de acces la intrarea accesibilă în secția de votare folosind suprafața carosabilă a parcarii, trebuie prevăzută o trecere de pietoni marcată pe carosabil (poza 3)

Soluții temporare pentru ziua alegerilor – Spații de Parcare și ebarcare/îmbarcare

Problema 1: Parcarea este disponibilă, dar nu este oferit nici un loc de parcare accesibil sau nu există suficiente locuri de parcare accesibile sau locuri accesibile pentru microbuze.

Sugestie: Identificați o zonă de parcare relativ plată lângă intrarea accesibilă și apoi identificați o zonă pentru locuri de parcare accesibile și culoarele de acces adiacente. Utilizați trei locuri de parcare obișnuite pentru a face două locuri de parcare accesibile cu un culoar de acces. Pentru a marca spațiile de parcare și culoarele de acces pot fi folosite conurile de trafic sau alte elemente temporare. (Figurile 6 și 8 pag. 35-39)

Problema 2: Este oferită parcare accesibilă, dar nu are culoar de acces marcat lângă fiecare spațiu accesibil.

Sugestie: Ca o soluție temporară pentru ziua alegerilor, utilizați conuri de trafic pentru a marca culoarul de acces și zona rampei de bordură.

Problema 3: Locurile de parcare accesibile sau culoarul de acces sunt pe o suprafață în pantă.

Sugestie: Identificați o zonă de parcare plată aproape de intrarea accesibilă fără înclinații în orice direcții, sau dacă acestea există să nu fie mai mari de 1:48. Asigurați locuri de parcare accesibile și culoare de acces în acea zonă. Asigurați-vă că locurile de parcare sunt conectate la un traseu accesibil orientat către intrarea accesibilă.

Problema 4: La niciun loc de parcare accesibil nu este instalat niciun semn cu simbolul internațional al accesibilității.

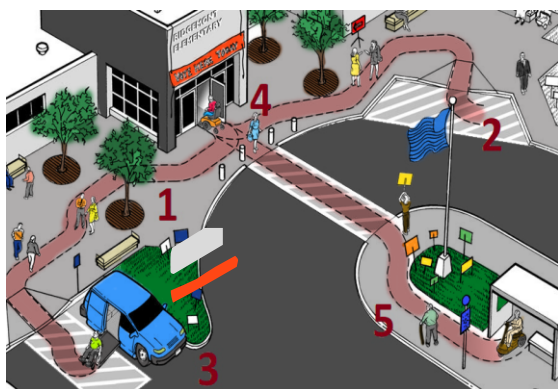
Sugestie: Asigurați un semn temporar în fața fiecărui loc de parcare accesibil.

Problema 5: Este prevăzută o zonă de debarcare/îmbarcare a pasagerilor, dar nu există nici o rampă de bordură între zona staționării vehiculului și trotuarul care duce la intrarea accesibilă în secția de votare.

Sugestie: Asigurați o rampă portabilă cu protecție pe margini într-o zonă în care zona de staționare a vehiculului și trotuarul sunt relativ nivelate. Rampa de bordură trebuie să se conecteze la un traseu accesibil până la intrarea accesibilă în secția de votare.

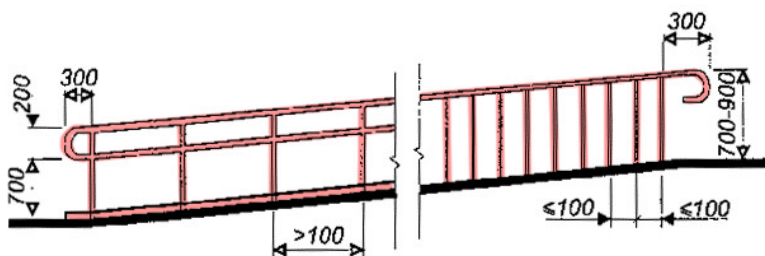
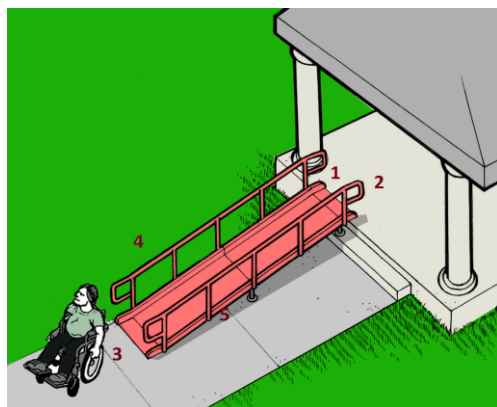
3.2. Acces până la secția de votare – Trotuare și căi pietonale

Partea 1 – Probleme tipice pentru alegătorii care folosesc scaune cu roțile sau alte mijloace de mobilitate

Odată ce un alegător cu mobilitate redusă ajunge la secția de votare, trebuie să existe cel puțin o rută accesibilă (1) exterioră care să conecteze zonele de debarcare (2) a pasagerilor, locurile de parcare (3), traseul de la o stație de transport public (5), la intrarea accesibilă (4) în clădire. Un traseu accesibil are o lățime recomandată de 120 cm sau de cel puțin 90 cm.

În cazuri excepționale traseul poate fi îngustat până la 80 cm pe o distanță scurtă de cca 1 metru, acolo unde încurcă pilonii de telefonie sau electricitate, indicatoarele montate pe piloni, construcții adiacente proeminente și unde există uși care se deschid în afară, și toate acestea sunt amplasate de-a lungul unui traseu accesibil. Acolo unde se folosesc rampe sau pante înclinate, acestea nu pot avea un unghi de înclinație mai mare de 1:12. Rampele cu o ridicare verticală mai mare de 15 cm trebuie să aibă balustrade pe ambele părți și protecție pe marginile de jos pentru a împiedica alunecarea scaunelor cu roțile pe lateral, intrare și ieșire nivelate în partea de sus și de jos a fiecărui segment a rampei și acolo unde o rampă își schimbă direcția.

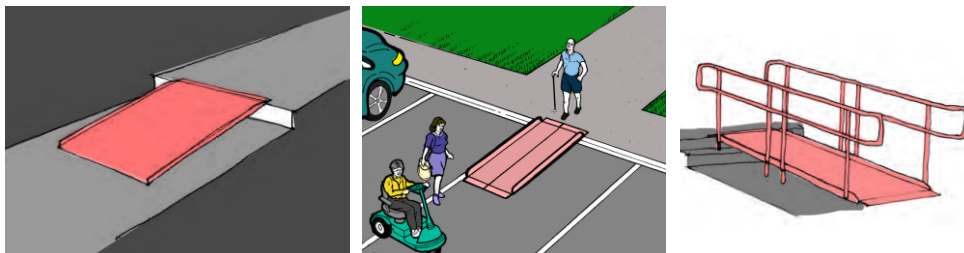
Soluții temporare pentru ziua alegerilor - Trotuare și căi pietonale - Alegătorii cu dificultăți de mobilitate

Problema 1: Trotuarul care leagă parcare de intrarea în secția de votare este prea abrupt – unghiul de înclinație este prea mare pentru a fi accesibil.

Sugestie: Verificați dacă există un alt trotuar care oferă un traseu accesibil către intrarea accesibilă. Uneori există o rută ocolitoare care poate servi drept traseu accesibil.

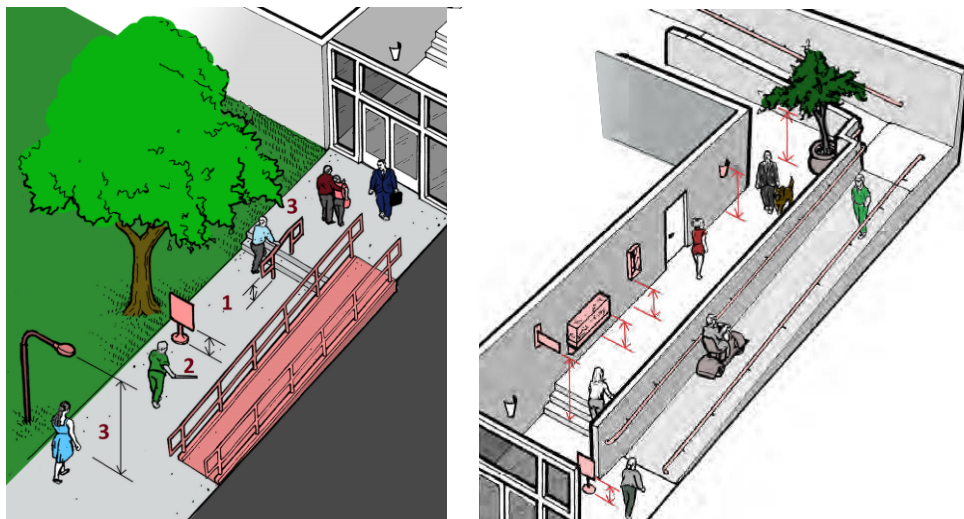
Problema 2: Pe traseul accesibil există o bordură, ori una sau mai multe trepte fac parte din traseul care duce la intrarea accesibilă.

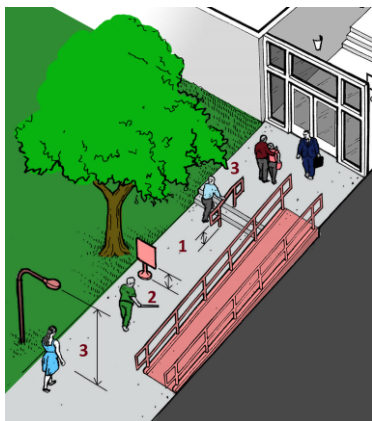
Sugestie: Instalați o rampă portabilă cu o pantă nu mai abruptă de 1:12, cu protecție pentru margini și cu balustrade în caz că înălțimea totală e mai mare de 15 cm.

Partea 2 – Probleme tipice pentru alegătorii care sunt nevăzători sau au vederea slabă

Obiectele care sunt montate pe perete, care se profilează pe o rută pietonală din lateral sau care atârnă deasupra capului trebuie să fie amplasate astfel încât persoanele cu deficiențe de vedere să detecteze obiectele înainte de a se lovi de ele, fie să treacă în siguranță pe sub ele. (Vedeți mai multe exemple în Figurele 19,20,21,22,23 și 31 pe pag. 35-38)

Exemplele includ extensii de balustradă

pe scări și rampe (1), semne montate pe stâlpi sau pe pereți (2), precum și ramuri ale copacilor sau alte obiecte (3) care sunt la o înălțime mai mică de 2 metri deasupra trotuarului. Traseele pietonale deschise alegătorilor trebuie să fie libere de obiecte care se află la o înălțime mai mică de 2 metri deasupra traseului. Obiectele aflate la mai mult de 70 cm și la mai puțin de 2 metri deasupra traseului, precum și cele care ies din lateral mai mult de 10 cm prezintă, de asemenea, un pericol.

Soluții temporare pentru ziua alegerilor - Trotuare și căi pietonale

Problema 1: Ramurile sau alte obiecte de pe un traseu pietonal sunt la o înălțime mai mică de 2 metri deasupra trotuarului.

Sugestie: Tundeți ramurile sau îndepărtați elementele care atârnă mai jos de 2 metri.

Problema 2:

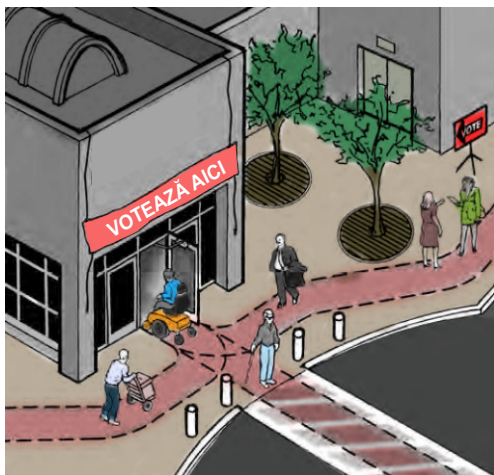
Unul sau mai multe obiecte ies prea mult din lateral în calea de circulație, prezentând pericol pentru persoanele nevăzătoare sau care au vedere slabă.

Sugestie: Obiectele proeminente situate la o înălțime de 70 cm sau mai jos sunt detectabile de către persoanele nevăzătoare sau care au vedere slabă și folosesc un baston pentru detectarea pericolelor. Când partea de jos a unui obiect este situată la o înălțime mai mare de 70 cm de sol, acesta prezintă un pericol dacă acesta iese cu mai mult de 10 cm în calea de circulație. Pentru a face detectabil un obiect proeminent:

- Așezați un obiect sau o barieră sub partea de jos a obiectului proeminent în zona detectabilă cu bastonul la o înălțime mai mică de 70 cm deasupra solului.
- Dacă obiectul proeminent poate fi mutat, coborâți obiectul astfel încât partea de jos a acestuia să se afle în zona detectabilă (nu mai mult de 70 cm deasupra solului).
- Tundeți ramurile, re poziționați sau modificați obiectele care ies în afară, astfel încât să nu creeze obstacole.

3.3 În interiorul secției de votare. Partea 1 – Intrarea în clădire

Un sediu de votare accesibil trebuie să aibă cel puțin o intrare accesibilă. Spre intrarea accesibilă trebuie să ducă un traseu accesibil. O intrare accesibilă trebuie să ofere cel puțin o ușă accesibilă cu spațiu de manevră, mânere accesibile pentru ușă și suficientă lățime liberă pentru a permite persoanelor care folosesc cârje, baston, cadru de mers sau scaun cu rotile să o utilizeze. Dacă intrarea accesibilă nu este intrarea principală în secția de votare, atunci trebuie să fie amplasate indicatoare (Figurile 24 anexate pe pag. 35-38) la intrările inaccesibile în secția de votare pentru a direcționa alegătorii către intrarea accesibilă. Intrarea accesibilă trebuie să rămână deschisă atât timp cât secția de votare este deschisă.

Soluții temporare pentru ziua alegerilor Intrare accesibilă la secția de votare

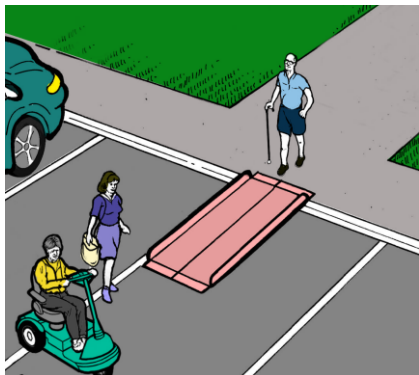
Problema 1: Unul sau mai multe praguri/trepte sau scări la intrarea principală împiedică accesul.

Sugestie: Dacă o altă intrare este accesibilă și se află pe o rută accesibilă marcați-o ca intrare accesibilă și instalați unul sau mai multe indicatoare de direcție la intrarea principală neaccesibilă sau direct din parcare, care să direcționeze alegătorii către intrarea accesibilă.

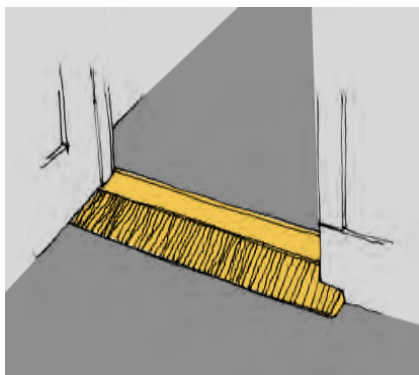
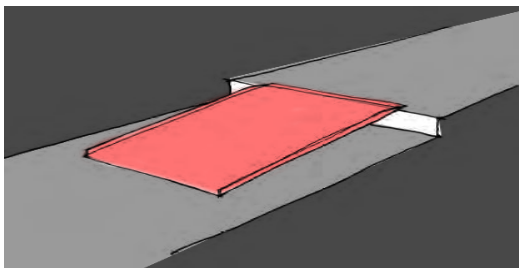
Păstrați intrarea accesibilă deblocată în timpul orelor de votare.

Dacă nu este disponibilă o altă intrare accesibilă, și dacă înălțimea permite, instalați o rampă temporară cu protecție pentru margini și cu balustrade.

Problema 2: La intrare este o treaptă mică.

Sugestie: Instalați o rampă scurtătemporară pentru a asigura o tranziție lină.

Problema 3: Pragul ușii de la intrare are o schimbare bruscă a nivelului de peste 2 cm și nu are laturi teșite.

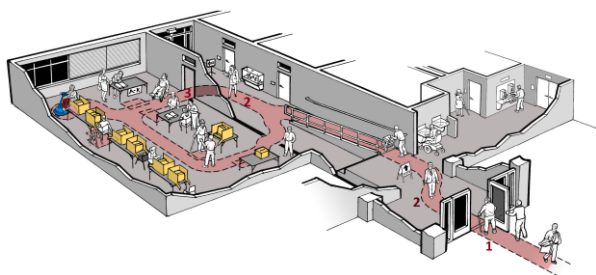
Sugestie: Dacă pragul nu are mai mult de 2 cm înălțime, adăugați suprafețe teșite pe ambele părți ale pragului sau înlocuiți-l cu un nou prag care nu are mai mult de 2 cm înălțime și care are laturile teșite

Problema 4: Ușa de la intrarea accesibilă în clădire este grea și greu de deschis.

Sugestie: Blocați ușa în poziție deschisă sau plasați voluntarii lângă ușă pentru a o deschide pentru alegători.

Partea 2 – Traseu de la intrare până în sala de votare Probleme tipice pentru alegătorii care folosesc scaune cu roțile, cadre de mers sau alte dispozitive de mobilitate

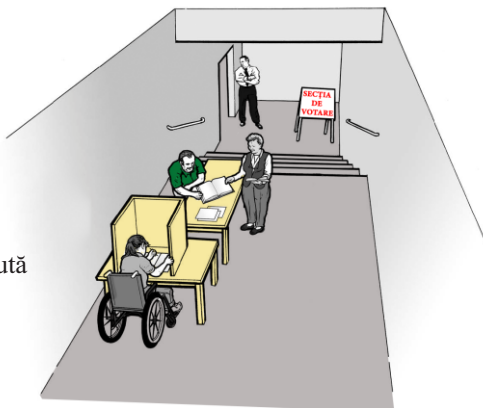
Un traseu accesibil are o lățime de 120 cm, sau cel puțin 90 cm și se poate îngusta până la 80 cm lățime acolo unde traseul trece prin uși sau lângă mobilier și elemente de construcție (Figurile 28 și 36). Pragurile înalte, schimbările bruște ale nivelului, treptele sau holurile în pantă abruptă nu pot face parte dintr-un traseu accesibil.

Un traseu accesibil trebuie să conecteze intrarea în clădirea accesibilă (1) prin traseul interior accesibil (2) la zona de vot accesibilă (3), care include locul de înregistrare a alegătorilor și locația cabinelor de vot accesibile.

Soluții temporare pentru ziua alegerilor – Holurile interioare și coridoarele către zona de vot

Problema 1: Una sau mai multe trepte de-a lungul holului până la zona de vot blochează accesul.

Sugestie: Instalați o rampă portabilă cu protecție pentru margini și balustrade, sau mutați zona de vot accesibilă într-o altă zonă care se află pe o rută accesibilă.

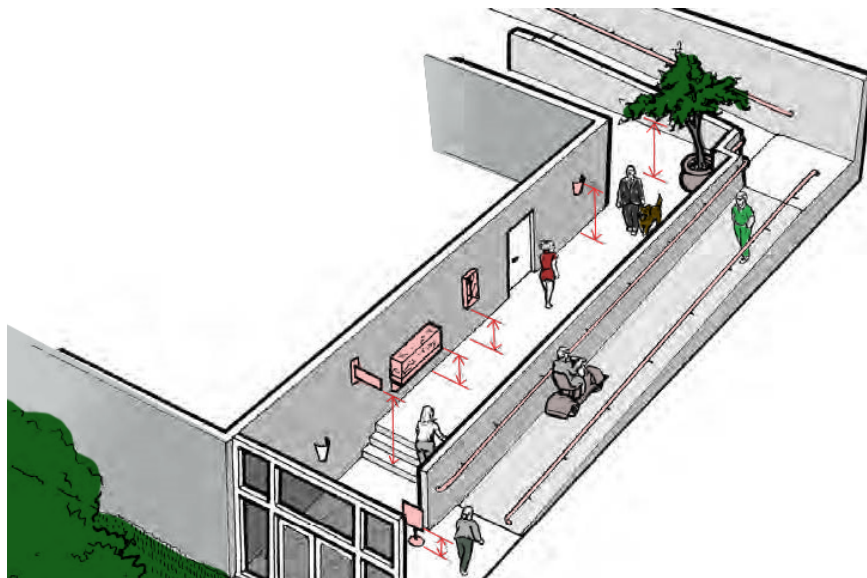

Problema 2: Zona de votare nu se află pe o rută accesibilă și nu poate fi făcută accesibilă.

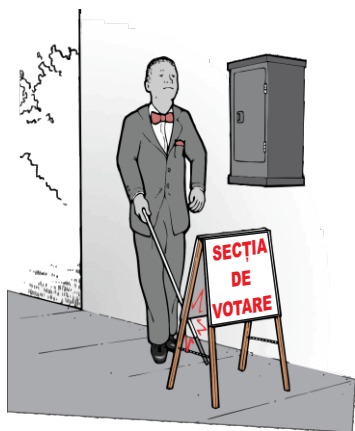
Sugestie: Căutați o altă zonă în care se poate realiza accesul la vot.

Probleme tipice pentru alegătorii cu deficiențe de vedere

Persoanele nevăzătoare sau cu vedere slabă pot merge pe orice rută pentru a ajunge la zona de vot, nu doar pe rutele accesibile. Aceasta înseamnă că rutele pietonale deschise alegătorilor care duc spre zona de vot, cum ar fi holurile, coridoarele și spațiul de vot, trebuie să fie libere de obiecte care nu pot fi detectate de o persoană nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere. Obiectele care sunt montate pe perete, care se profilează pe o rută de acces din lateral sau pe vertical de sus trebuie să fie amplasate astfel încât alegătorii cu deficiențe de vedere, să poată detecta aceste obiecte înainte de a se lovi de ele, ori să treacă în siguranță pe sub ele.

Soluții temporare pentru ziua alegerilor - holuri și coridoare - alegătorii nevăzători sau care au vedere slabă

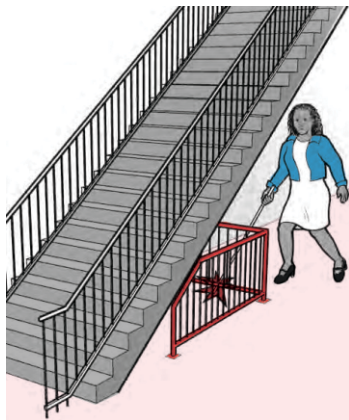

Problema 1: Mobilierul montat pe perete reprezintă un pericol de obiecte proeminente, deoarece se profilează cu mai mult de 10 cm de la perete, iar partea inferioară a carcusei este la o înălțime mai mare de 70 cm deasupra podelei.

Sugestie: Așezați un obiect detectabil sub obiectul proeminent. Partea inferioară a plintei sau a obiectului detectabil nu trebuie să fie situată mai sus de 70 cm deasupra podelei.

Problema 2: Un obiect montat pe tavan sau pe perete (de exemplu un monitor TV) este situat la o înălțime mai mică de 2 metri între podea și partea de jos a unității.

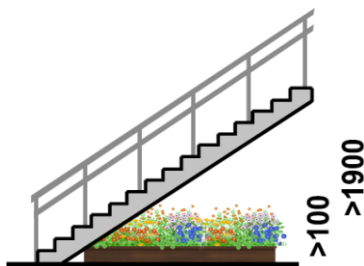
Sugestie: Plasați un obiect detectabil sub unitate (nu mai sus de 70 cm deasupra podelei), astfel încât un alegător nevăzător să nu se lovească de acesta.

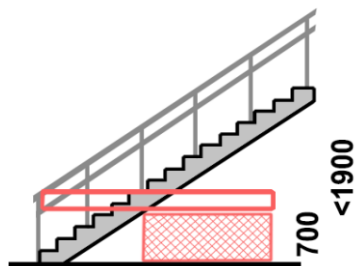
Problema 3: Partea de jos a unei scări nu este îngrădită, iar alegătorii nevăzători sau care au vedere slabă se pot lovi cu capul de partea inferioară a scării.

Sugestie: Instalați un gard sau un alt obiect detectabil, astfel încât alegătorii să nu poată trece pe sub scară. O barieră / un gard detectabil plasat sub această scară împiedică oamenii să se lovească de partea inferioară a scării deschise.

SIGURANȚĂ DE LA CĂDERE INVOLUNTARĂ ÎN SPAȚIUL DE SUB SCARĂ

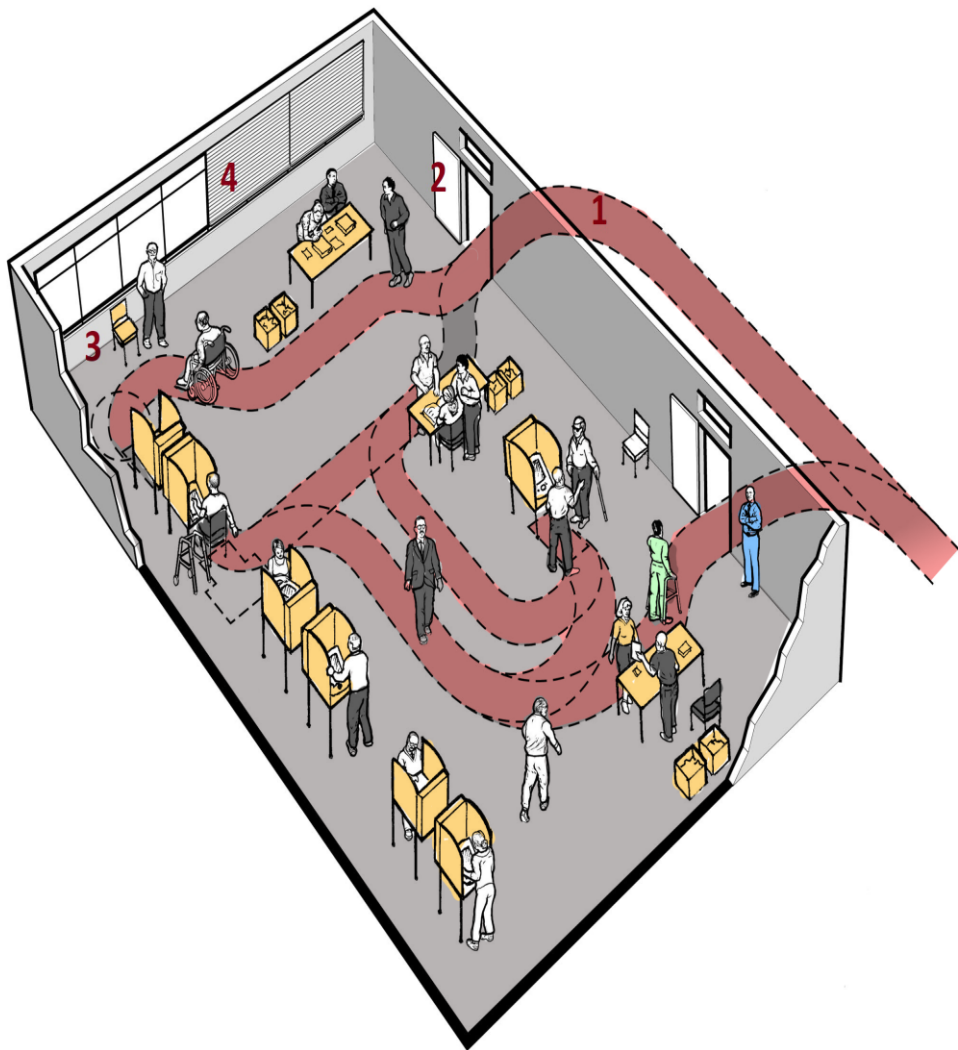
STRAT DE FLORI ÎN ZONA DE PERICOL

PROTECȚIE DE SIGURANȚĂ SAU MÂNENERE CURENTE ÎN ZONA DE PERICOL

Partea 3 – Zona de vot – interiorul sediului de votare

Probleme tipice – Interiorul secției de votare trebuie să dispună de spațiu adecvat de circulație și manevră pentru alegătorii care folosesc scaune cu roțile sau alte mijloace de mobilitate.

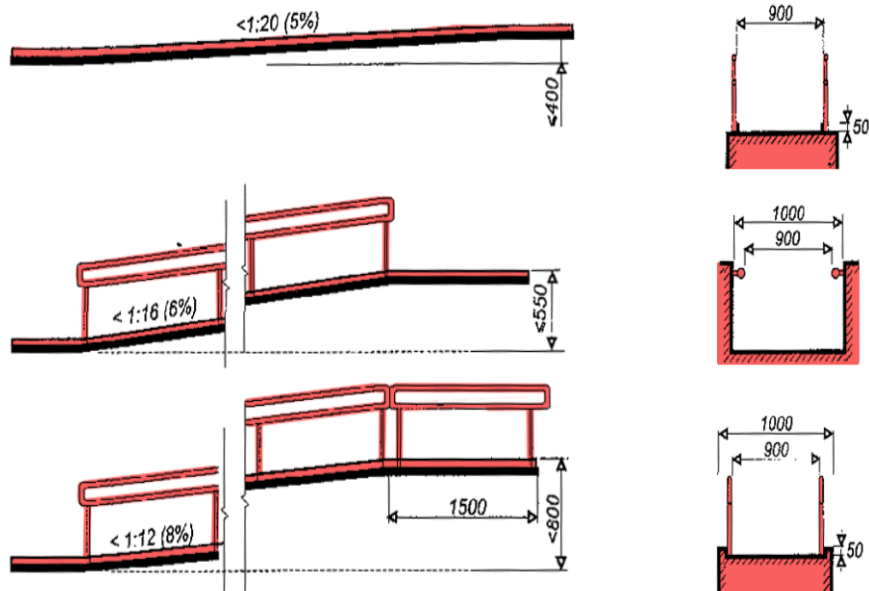
Un traseu accesibil (1) trebuie să conecteze intrarea în clădire la intrarea în sala de votare prin ușa accesibilă (2), care include locul de înregistrare a alegătorilor și locația cabinelor de vot accesibile (3).

Rampe și pante de acces

Dacă în orice parte a traseului accesibil, exterior sau interior, există o pantă mai mare de 1:20, se consideră ca rampă și trebuie să îndeplinească cerințele pentru rampe. Dacă orice parte a traseului accesibil conține trepte sau scări, acestea trebuie să fie dublate cu rampe de acces conform standardelor. Chiar și o treaptă scurtă la intrare sau pe un hol de acces, poate împiedica accesul unei persoane care folosește un scaun cu roțile, un premergător sau un baston și poate îngreuna intrarea tuturor persoanelor care au orice dificultăți de mobilitate.

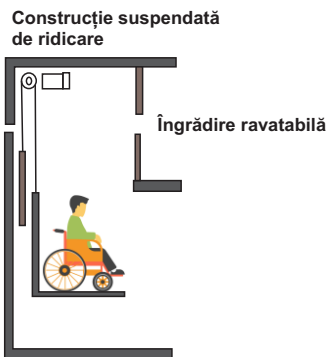
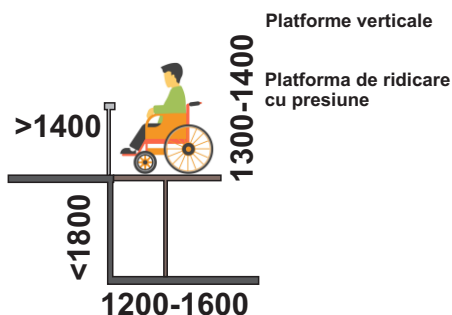
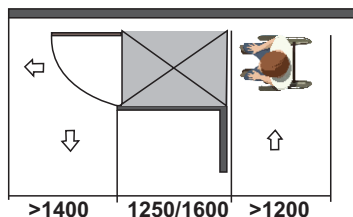
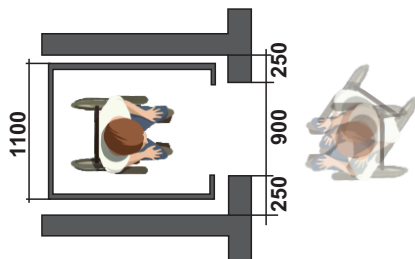
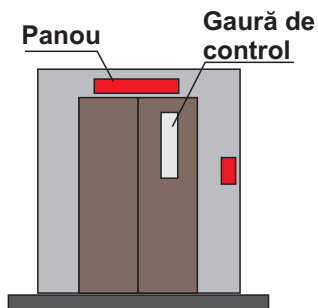
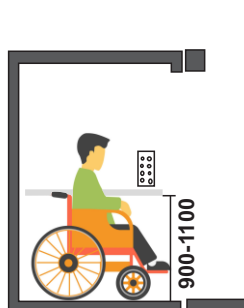
Rampele interioare și exterioare trebuie să nu fie abrupte, trebuie să aibă un palier plan în partea de jos și de sus unde rampa se conectează la suprafețele solului sau podelelor. Ele trebuie să îndeplinească cerințele Standardelor RM privind unghiul de înclinație de 8% sau 5 grade (pentru o pantă de 1:12), lățimea, palierele, balustradele și protecția marginilor. Rampele care acoperă pe lungime o înălțime mai mare de 15 cm trebuie să fie amenajate cu balustrade, la fel trebuie să existe protecție pentru marginile de jos.

Formula 1:12. Această formulă se folosește pentru a determina dacă rampa/panta este accesibilă conform standardelor sau nu. Formula 1:12 se descifrează astfel – la 1 cm de înălțime i se atribuie 12 cm de lungime, la 10 cm de înălțime – 1,2 metri de lungime, etc. De exemplu pentru o bordură sau o treaptă cu înălțimea de 10 cm - este nevoie (ideal ar fi) de o rampă cu lungimea de 1 metru și 20 cm. Cu cât este mai înalt obstacolul cu atât mai lungă trebuie să fie rampa. (Mai detaliat vedeți Figurile 3, 9, 10, 15, 34, 35 și 47 pe pag. 35-38)

Lifturile și platformele verticale

Dacă zona de votare nu se află la același nivel cu intrarea în clădire sau traseele interioare de acces, trebuie să existe un lift sau o platformă operabile independent, sau de către un operator disponibil în ziua alegerilor, pentru a oferi o rută accesibilă persoanelor cu dizabilități. Ușa liftului sau platformei și spațiul din interior trebuie să fie suficient de largi pentru a găzdui scaune cu roțile și alte dispozitive de mobilitate. Toate comenzile trebuie să fie posibil de operat fără strângere, tragere sau răsucire și nu trebuie să fie amplasate la o înălțime nu mai mare de 1,2 metri deasupra podelei. Mai multe detalii în pozele de mai jos.

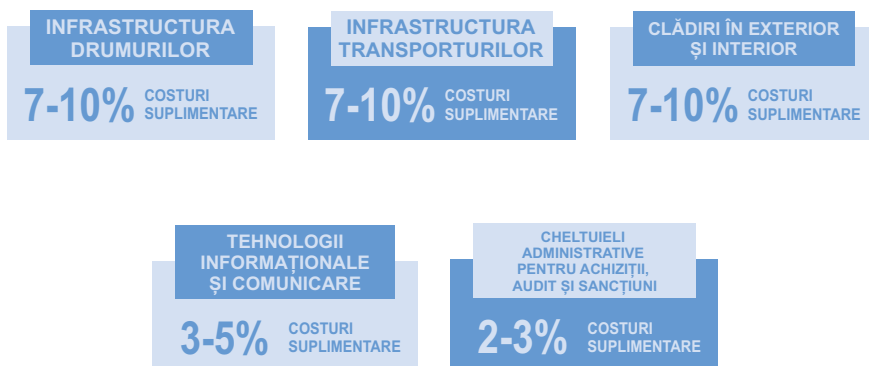
Capitolul IV. Evaluarea costurilor și bugetarea accesibilității procesului electoral.

Cheltuielile de accesibilitate sunt un cost suportat pentru a face accesibile materialele utilizate, procesul sau activitățile desfășurate în perioada electorală persoanelor cu dizabilități.

Un cost de accesibilitate poate fi suportat de autoritățile publice locale, de către candidați independenți, de partidele înregistrate sau de organele electorale.

În scopul asigurării accesibilității la procesul electoral al persoanelor cu dizabilități autoritățile publice locale trebuie să integreze costurile pentru accesibilitate în bugetul local. Integrarea costurilor de accesibilitate în buget constituie o obligație a autorităților stipulată în actele legislative menționate în capitolul II al Ghidului și din documentele strategice din domeniul dizabilității. Calcularea cheltuielilor făcută în baza criteriilor de accesibilitate descrise în Capitolul III al Ghidului și bugetarea acestor cheltuieli la timpul potrivit ar putea avea drept impact sporirea gradului de incluziune și de participare a persoanelor cu dizabilități la viața politică, dar și a familiilor și prietenilor acestora care asistă zilnic persoanele cu dizabilități. Respectiv, numărul beneficiarilor direcți și indirecti este unul mai mare decât estimările ce se referă de regulă doar la persoane cu dizabilități. Totodată, integrarea costurilor de accesibilitate în bugetul local oferă mai multe oportunități persoanelor cu dizabilități să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți cetățeni, dreptul de a alege în cadrul procesului electoral și la libera formare a opiniei în condiții democratice cu privire la concurenții electorali.

Aceste costuri trebuie integrate în costurile totale pe categorii de cheltuieli. Experții internaționali recomandă respectarea următorului principiu de bugetare a costurilor suplimentare pentru condiții de accesibilitate pentru fiecare categorie de cheltuieli, prezentat în Figura de mai jos:.

Întregul proces de planificare bugetară trebuie să se axeze pe modelul social de abordare a dizabilității și pe drepturile fundamentale ale persoanelor cu dizabilități și va ține cont de nevoile de accesibilitate ale tuturor categoriilor de persoane. Ulterior, în procesul de planificare bugetară incluzivă a alegerilor, autoritățile și instituțiile publice vor analiza costurile planificate/ alocate pentru alegeri din perspectiva asigurării comunicării fără bariere, prevenirii discriminării, asigurării designului universal al obiectelor de infrastructură și acomodării rezonabile în cazurile individuale de excluziune și marginalizare. Amintim că noțiunea de ”**design universal**” presupune o adaptare minimă și **la cel mai scăzut cost** al produselor, mediului, programelor, bunurilor, serviciilor, echipamentelor și utilităților, astfel încât acestea să poată fi utilizate de către toate persoanele, inclusiv de către cele cu dizabilități, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specială.

Care sunt cheltuielile de accesibilitate în procesele electorale?

Cea mai mare parte din responsabilitatea de a asigura dreptul persoanelor cu dizabilități la accesibilitate în procesele electorale revine autorităților administrației publice locale de nivel unu și doi și instituțiilor publice, care oferă încăperi pentru secțiile de votare și care, în mare parte, nu sunt accesibile.

Localul secțiilor de votare

Localul secției de votare trebuie să aibă o suprafață suficientă astfel încât să faciliteze deplasarea persoanelor cu dizabilități în interiorul acestuia pe durata exercitării dreptului la vot secret. Suprafața va fi iluminată, delimitată și marcată corespunzător cu bandă adezivă pentru a facilita deplasarea persoanelor cu deficiențe de vedere.

Dacă pornim de la premisa că amplasarea secțiilor de votare s-ar face în locuri accesibile pentru persoanele cu dizabilități, atunci în procesele electorale APL-urile n- ar trebui să suporte costuri pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilitate în localul secției de votare. Cu toate acestea, există foarte multe clădiri care sunt utilizate ca secție de votare nefiind încă dotate cel puțin cu rampe de acces.

Cabina de vot

Comisia electorală centrală asigură secțiile de votare cu cabină pentru vot secret marcată corespunzător pentru persoanele cu dizabilități. Astfel, APL-urile suportă costuri zero pentru asigurarea dreptului la vot secret al persoanelor cu dizabilități.

În cazul persoanelor cu deficiențe de vedere, CEC pune la dispoziția birourilor secțiilor de votare pentru dotarea cabinei, după caz: sursă suplimentară de lumină, lupă, riglă, plic-șablon pentru buletinul de vot.

Astfel, se constată că în mare parte cheltuielile APL-urilor de nivel I sau II pentru asigurarea condițiilor de vot pentru persoanele cu dizabilități sunt minime sau egale cu zero dacă localul secției de votare este accesibil.

Studiu de caz Leova: Costuri de amenajare a unei secții de votare accesibile.

În iunie, 2021, Asociația „MOTIVAȚIE” din Moldova, în cadrul proiectului „Cetățenii cu abilități votează pentru o țară fără dizabilități” implementat cu suportul PNUD Moldova și cu susținerea financiară a USAID Moldova, a desfășurat concomitent două simulări ale zilei alegerilor în Leova. În acest sens au fost amenajate 2 secții de votare. Participanții au fost invitați mai întâi la secția de votare deschisă în mod obișnuit la alegeri - Grădinița de copii nr. 1 , după care în secția de votare amenajată de experții „MOTIVAȚIE” pentru a fi una complet accesibilă - în incinta Casei de Cultură din orașul Leova. Secția de votare model a fost prevăzută, conform standardelor, pentru toate tipurile de dizabilitate: fizică, de vedere, de auz, intelectuală, fiind utilizată bandă de culoare contrastantă, semnalizarea direcției de deplasare în interiorul secției, harta secției de votare, etc. Pentru amenajarea secției de votare accesibile au fost suportate următoarele costuri:

- **Costuri zero** de asigurare a accesului din exterior în interiorul instituției, instituția selectată dispunând de rampă de acces pentru persoanele cu mobilitate redusă;

- **Costuri zero** pentru exercitarea dreptului la vot al persoanelor cu deficiențe locomotorii prin punerea la dispoziție de către CEC a unei cabine pentru vot secret marcată corespunzător, conform modelului și dimensiunilor prezentate în *Instrucțiunea cu privire la asigurarea infrastructurii pentru secția de votare*.

- **Costuri zero** pentru exercitarea dreptului la vot al persoanelor cu deficiențe de vedere prin punerea la dispoziție de către CEC a buletinelor în limbaj Braille, a riglelor, lămpilor și lupelor.

În concluzie, asigurarea unui proces electoral incluziv nu trebuie să fie complicat sau costisitor. De fapt, multe schimbări nu costă nimic sau au un impact minim asupra bugetului - dar pot avea un impact uriaș asupra implicării alegătorilor din rândul persoanelor cu dizabilități.

Concluzii

Incluziunea electorală este strâns legată de dreptul persoanelor cu dizabilități la vot și de dreptul acestora de a candida la funcții, precum și de obligația autorităților de a facilita aceste drepturi. Autoritățile publice locale sunt actorii centrali pentru asigurarea unui proces electoral incluziv.

Dacă votanții cu dizabilități au accesibilitate deplină pentru a-și exercita dreptul la vot este cel mai evident în ziua alegerilor. Locația și amenajarea secției de votare, disponibilitatea echipamentelor asistive reflectă gradul de asumare a responsabilității de către autoritățile publice locale și organele electorale de a fi incluzive pentru toți votanții.

Prevederile legislative ce țin de asigurarea dreptului la vot și de a fi ales a persoanelor cu dizabilități conțin obligații, norme și standarde elaborate în conformitate cu Constituția Republicii Moldova și convențiile internaționale din care Moldova face parte. Existența acestor acte legislative nu doar obligă autoritățile locale, dar reprezintă o oportunitate de îmbunătățire a infrastructurii publice și de transformare a acesteia într-un mediu incluziv nu doar în timpul alegerilor.

Auditul accesibilității și cartografierea dizabilității sunt instrumente care vin să ajute APL-urile la identificarea domeniilor ce necesită a fi îmbunătățite pentru a asigura alegeri incluzive. Iar, odată necesitățile identificate, APL-urile pot trece la aplicarea bugetării incluzive, planificarea și efectuarea lucrărilor de amenajare a spațiului public conform normativelor stabilite de legislație. Pe lângă aceasta, rezultatele cartografierii comunităților (din prisma accesibilității și a dizabilității) va facilita dialogul între autoritățile locale și cele centrale privind alocarea surselor financiare, participarea în diferite programe de asistență tehnică acordată, în vederea îmbunătățirii procesului electoral, cât și creării unui mediu incluziv.

Desene grafice

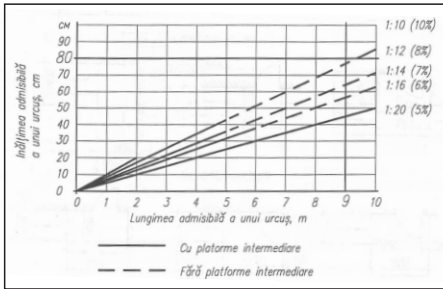

Figura 3

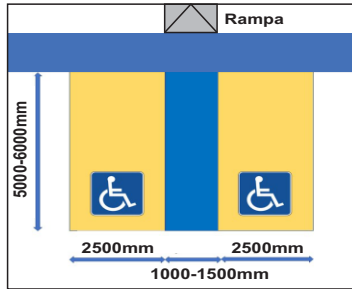

Figura 5

Figura 8

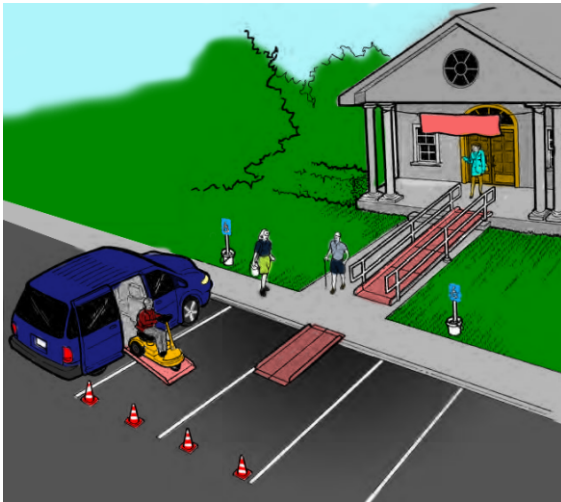

Figura 6

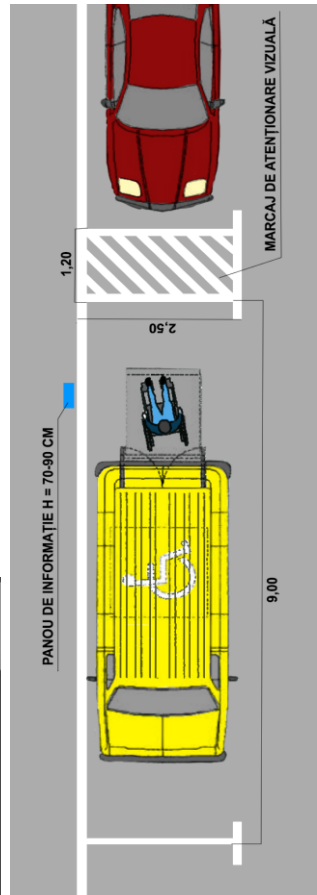

Figura 7

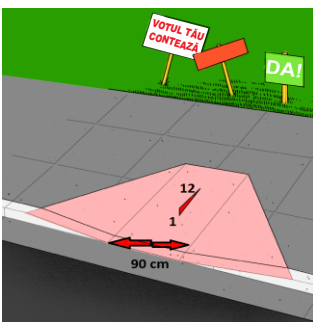

Figura 9

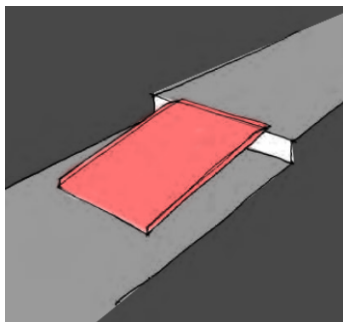

Figura 10

Desene grafice

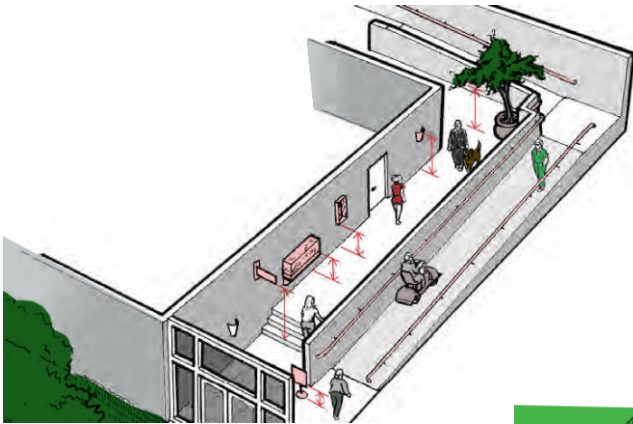

Figura 23

Figura 24.2

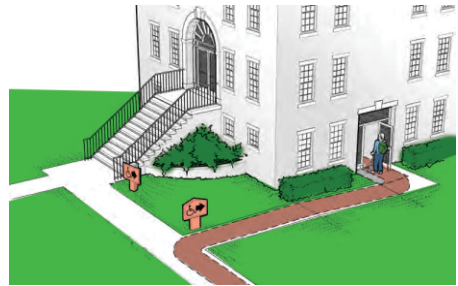

Figura 24.1

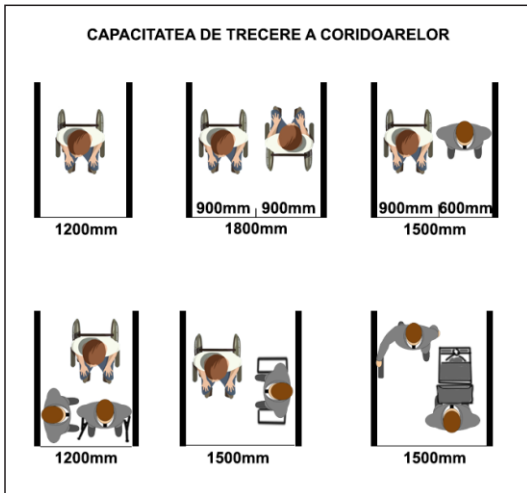

Figura 28

Figura 31

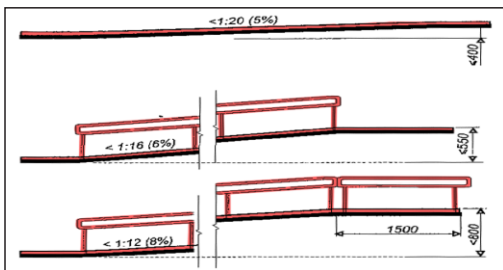

Figura 34

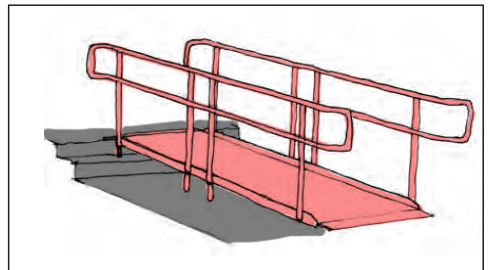

Figura 35

Desene grafice

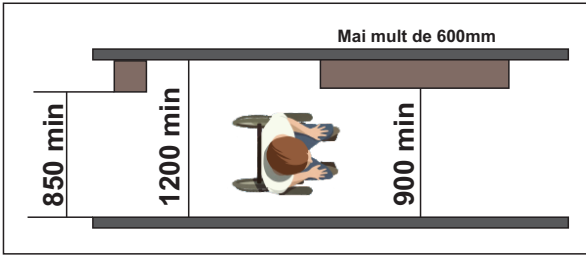

Figura 36

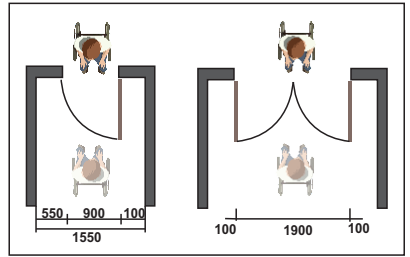

Figura 38

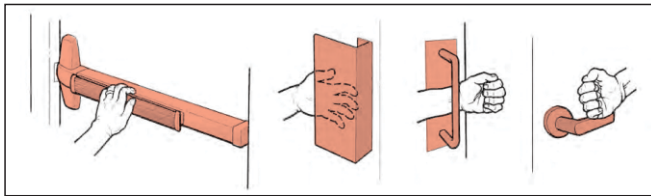

Figura 39

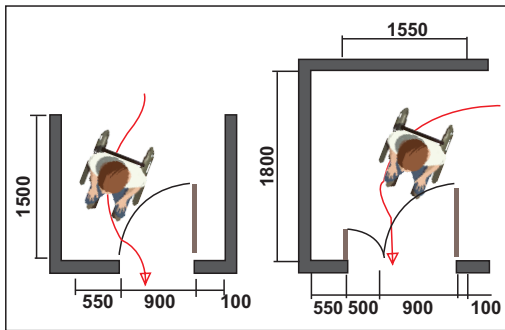

Figura 40

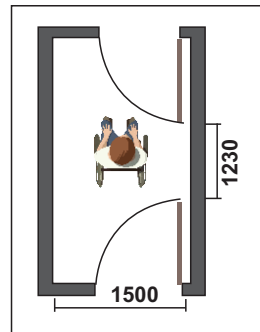

Figura 41

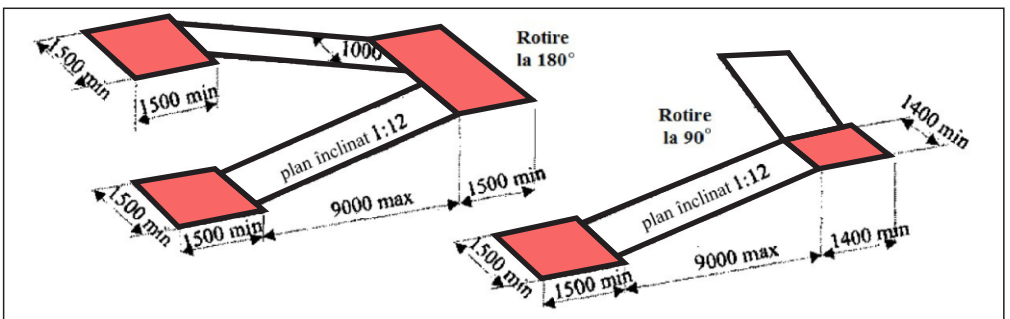

Figura 47

